

NOS Nieuws • Woensdag 14 juni 2023, 13:52 • Aangepast woensdag 14 juni 2023, 15:49

Nederland erkent 17 augustus 1945 als onafhankelijkheidsdag Indonesië

Nederland erkent "volledig en zonder voorbehoud" dat Indonesië op 17 augustus 1945 onafhankelijk werd van Nederland. Dat heeft premier Mark Rutte gezegd in de Tweede Kamer. Op 17 augustus 1945 riep Soekarno, na de Japanse capitulatie, de onafhankelijkheid uit, maar Nederland heeft dat moment nooit officieel willen erkennen.

In 2005 zei toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot wel dat de onafhankelijkheid van Indonesië "de facto" al in 1945 begon, maar officieel hanteerde Nederland nog steeds de datum van 27 december 1949, toen de overdracht van soevereiniteit plaatsvond en Nederland zijn aanspraken op Indonesië opgaf.

Tussen 1945 en 1949 voerde Nederland een oorlog om de macht in de kolonie weer terug te krijgen. Onder druk van met name de Verenigde Staten moest ons land zich uiteindelijk terugtrekken.

Op vragen van GroenLinks en D66 zegde Rutte toe dat hij met zijn Indonesische ambtgenoot zal overleggen om te komen tot een gezamenlijke invulling van die onafhankelijkheidsdag. Hij wees er wel op dat hij zelf al vaak op 17 augustus aanwezig is geweest bij de viering op de Indonesische ambassade en dat de Koning al jaren op die dag een gelukstelegram stuurt naar Jakarta.

'Erkenning geldt niet juridisch'

Een woordvoerder van premier Rutte liet na het debat weten dat de erkenning van de onafhankelijkheidsdatum niet geldt voor juridische aangelegenheden. De woordvoerder wijst daarbij op contracten die in de periode tussen 1945 en 1949 door Nederland zijn gesloten over zaken in Indonesië. Daar verandert niets aan. Ook de VN blijft volgens hem nog steeds de datum in 1949 hanteren.

Volgens de woordvoerder heeft het onderscheid niets te maken met de vraag of Nederland destijds vier jaar lang oorlog voerde tegen een onafhankelijk land.

Een meerderheid in de Tweede Kamer steunt volmondig de "diepe excuses" die het kabinet heeft gemaakt aan Indonesië voor het extreme geweld tijdens de onafhankelijkheidsoorlog tussen 1945 en 1949. Toch vinden verschillende partijen dat er nog steeds sprake is van "verkeerde beeldvorming" over de rol van de meeste Nederlandse militairen die toen dienden.

Eerder maakten we deze terugblik over wat er na 1945 in Indonesië gebeurde:

5:01

Terugblik: dit gebeurde tussen 1945 en 1949 in Indonesië

De Tweede Kamer debatteert vandaag met het kabinet over de rapporten van drie gerenommeerde onderzoeksinstituten, waaronder het NIOD, het Instituut voor Oorlogs-, Holocaust en Genocidestudies. Die concludeerden vorig jaar dat er van Nederlandse kant sprake is geweest van "structureel, excessief geweld" tijdens de dekolonisatie. Zo werden er dorpen platgebrand en mensen gemarteld en zonder proces geëxecuteerd.

Ruim 75 jaar na dato raakt het afscheid van wat toen nog Nederlands-Indië heette nog steeds een zenuw in de samenleving, en dat is in de Tweede Kamer niet anders. Verschillende Kamerleden die het woord voerden verwezen naar de ervaringen van familieleden, die in de tropen woonden of als militair dienden.

Zo raakte Roelof Bisschop van de SGP geëmotioneerd, toen hij vertelde over zijn vader, die als dienstplichtig militair getuige was van een standrechtelijke executie door een Nederlandse sergeant die volgens hem door alle oorlogshandelingen op was van de zenuwen.

Veteranen in verdachtenbankje

"Nederland wil zich wereldwijd inzetten voor mensenrechten. Dat is alleen geloofwaardig mogelijk als we onze eigen schendingen onder ogen zien", vindt D66-Kamerlid Sjoerd Sjoerdsma. Net als de meeste andere partijen benadrukt hij dat de meeste Nederlandse militairen niets te verwijten valt.

Maar verschillende rechtse partijen vertolkten in het debat de gevoelens van veteranenorganisaties, die na het uitkomen van het rapport de onderzoekers beschuldigden van eenzijdigheid. PVV, JA21, Forum voor Democratie, Groep Van Haga en BBB vinden dat de Indiëveteranen ten onrechte in het verdachtenbankje worden geplaatst. "Ze zijn wat ons betreft helden", zei Raymond de Roon van de PVV.

Toch hebben de onderzoekers in hun rapport ook aandacht voor de oorzaken van het geweld. Ze wijzen erop dat de ongeveer 200.000 Nederlandse militairen slecht voorbereid op pad gingen en dat ze geconfronteerd werden met zwaar geweld van de kant van de Indonesiërs. Ook in de zogeheten Bersiap-periode, direct na de Japanse capitulatie, werden veel Europeanen in Indonesië slachtoffer van bloedig geweld.

Maar dat is volgens de onderzoekers geen rechtvaardiging voor het geweld van Nederlandse zijde, waar de toenmalige politiek en militaire leiding voor verantwoordelijk kan worden gehouden.

Ondanks die nuance vinden ook de regeringspartijen VVD en CDA dat de beeldvorming over de veteranen verkeerd is. VVD'er Ruben Brekelmans wil dat het kabinet zich inzet om die beeldvorming te herstellen, onder meer door gesprekken met veteranen. CDA-Kamerlid Derk Boswijk vindt dat niet alleen de Indonesiërs, maar ook de Indiëveteranen excuses verdienen.

Premier Rutte zei daarop dat zijn excuses juist ook gericht zijn aan Nederlandse veteranen die zich niet hebben schuldig gemaakt aan misdaden in Indonesië. Ze werden volgens hem met een "onmogelijke opdracht" daar naartoe gestuurd. Hij wil "met een open blik" naar de geschiedenis kijken, zeker naar dit "collectieve trauma".

'Erken oorlogsmisdaden'

Partijen als de PvdA, GroenLinks en SP vinden dat het kabinet ook expliciet moet erkennen dat de Nederlandse krijgsmacht oorlogsmisdaden heeft gepleegd. "De geschiedenis wordt geweld aangedaan als dat niet gebeurt", meent Corinne Ellemeet van GroenLinks.

Volgens het kabinet is dat niet mogelijk, omdat die term 'oorlogsmisdaad' bij binnenlandse oorlogen pas in 1949 juridisch is vastgelegd. Wel heeft het kabinet gezegd dat het geweld onder de huidige definitie als oorlogsmisdaden kan worden gezien.

D66 wil dat het kabinet meer doet om de nabestaanden van slachtoffers aan Indonesische zijde te compenseren. Volgens Kamerlid Sjoerdsma is er een lijst van 900 slachtoffers, van wie de nabestaanden in aanmerking moeten komen voor genoegdoening.

Rapport dekolonisatie Indonesië: schijnexecuties, marteling en terreur

Conclusies, reacties, achtergrond: het Indonesië-onderzoek in het kort

Zorgen bij veteranen over conclusies onderzoek naar dekolonisatie Indonesië

Buitenland →

Politiek →